ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 01/03/2007

Ανάλυση στα γεγονότα

Οσμή πολιτικής στην αντιπαράθεση για την Παιδεία

Νεοφιλελεύθερες και κρατιστικές ιδεοληψίες

Του ΓΙΑΝΝΗ Α. ΜΥΛΟΠΟΥΛΟΥ (*)

Οτι η Παιδεία αποτελεί κοινωνικό αγαθό, στη θεώρηση του οποίου αντανακλώνται όλες οι αποχρώσεις των κοινωνικών οραμάτων και αποτυπώνονται όλες οι διαφοροποιήσεις του πολιτικού χάρτη, το γνωρίζαμε βέβαια από καιρό. Ηρθε όμως να μας το υπενθυμίσει ο βαθιά πολιτικός χαρακτήρας της αντιπαράθεσης στη συζήτηση που έγινε με αφορμή την αναθεώρηση του άρθρου 16. Σε βαθμό που ξαναβγήκαν στην επιφάνεια οι καλά κρυμμένες πολιτικές διαχωριστικές γραμμές.

Τα πολιτικά κόμματα εγκατέλειψαν τα επικοινωνιακά προσχήματα και φανέρωσαν τις πραγματικές πολιτικές τους θέσεις, αποκαλύπτοντας τι κρύβεται πίσω από τις ωραίες εκθέσεις ιδεών, τις στρογγυλεύσεις και τους προεκλογικούς λαϊκισμούς.

Το παιχνίδι μπορεί και να παιχθεί ως εξής: Πες μου τη θέση σου για την Παιδεία και θα σου πω ποιος είσαι. Ας δοκιμάσουμε λοιπόν:

Θέση 1η: «Η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων θα βελτιώσει, λόγω ανταγωνισμού, τη δημόσια εκπαίδευση». Πίσω από την άποψη αυτή υποκρύπτεται η νεοφιλελεύθερη αντίληψη, που θέλει την Παιδεία να αποτελεί οικονομικό αγαθό, το οποίο υπόκειται στους νόμους της ελεύθερης αγοράς. Ο άνευ όρων λοιπόν ελεύθερος ανταγωνισμός, βελτιώνει την αποκαλούμενη «παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών».

Γι' αυτό και οι νεοφιλελεύθεροι υποβαθμίζουν τις προϋποθέσεις και τους όρους ίδρυσης και λειτουργίας των μη κρατικών ιδρυμάτων, μη αποκαλύπτοντας το περιεχόμενο του εκτελεστικού νόμου που θα ρυθμίζει τον χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης. Αυτό που προέχει γι' αυτούς, είναι να λειτουργήσει ελεύθερα η «εκπαιδευτική αγορά».

Σαφή πρόγευση για το ποιους ευνοεί αυτή η αντίληψη πήραμε πρόσφατα με την υπόθεση της βαθμολογικής βάσης. Η οποία, επειδή ακριβώς αφορούσε μόνο την εισαγωγή στα δημόσια ιδρύματα, είχε τελικό αποτέλεσμα τη μεταφορά 20.000 σπουδαστών, δίκην πελατών, από δημόσιες σε ιδιωτικές σχολές. Πρόκειται για το μεγαλύτερο σκάνδαλο εύνοιας συγκεκριμένων επιχειρηματικών συμφερόντων τα τελευταία χρόνια. Το οποίο έγινε εφικτό ακριβώς λόγω της απουσίας ρυθμιστικών κανόνων στον χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

Η ενίσχυση της ιδιωτικής «εκπαιδευτικής αγοράς», λοιπόν, είναι η πραγματική πρόθεση των νεοφιλελευθέρων.

Οσο για το αν θα υπάρξουν στη χώρα μας μεγάλα ιδιωτικά πανεπιστήμια, ικανά να ανταγωνιστούν τα δημόσια, το ζωντανό παράδειγμα της Ευρώπης μιλά από μόνο του. Λίγα έως ελάχιστα είναι τελικά τα μη κρατικά πανεπιστήμια που μπορούν πράγματι να σταθούν δίπλα στα δημόσια ευρωπαϊκά. Κι αυτά, σε περιορισμένες μόνο επιστημονικές κατευθύνσεις.

Θέση 2η: «Η αναθεώρηση του "16" ισοδυναμεί με την υποβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου και την ιδιωτικοποίηση του αντίστοιχου εκπαιδευτικού χώρου». Η Παιδεία εδώ θεωρείται δημόσιο, αλλά πρακτικά αντιμετωπίζεται ως κρατικό αγαθό. Το δημόσιο δηλαδή και το κρατικό συγχέονται, ενώ το κράτος αναγορεύεται σε μοναδικό εγγυητή του δημόσιου συμφέροντος. Τα δημόσια αγαθά διασφαλίζονται μόνο με κρατικές δομές, έστω και αν αυτές είναι συγκεντρωτικές, αυταρχικές, δυσκίνητες, αδιαφανείς και διεφθαρμένες. Πέραν του κράτους, το χάος, με τη μορφή της ασυδοσίας της αγοράς.

Η κοινωνία των πολιτών, η ενεργός συμμετοχή, ο δημόσιος χώρος και οι λογής συλλογικότητες συμπιέζονται μεταξύ «λαού» και «ιδιωτών». Ο,τι δεν είναι κρατικό, οφείλει να είναι ιδιωτικό. Και η ιδιωτική πρωτοβουλία, για να μην ξεχνιόμαστε, είναι ο μεγάλος ταξικός εχθρός.

Πίσω από αυτήν την αντίληψη, όπως έγινε ήδη φανερό, υποκρύπτεται ιδεοληπτικός κρατισμός παλαιοαριστερής προέλευσης. Αυτό που είναι πράγματι περίεργο με τους θιασώτες αυτής της αντίληψης είναι ότι, παρά το επαναστατικό παρελθόν τους, σήμερα υποστηρίζουν την πλέον συντηρητική άποψη: Να μην αλλάξει τίποτε.

Για να γίνουν όμως πειστικοί, έχουν να ξεπεράσουν το μεγάλο εμπόδιο των κάκιστων μέχρι τώρα επιδόσεων του κρατισμού, καθώς και του συνώνυμου και παρελκόμενού του, του κομματισμού στα πανεπιστήμια. Εχουν ακόμη να εξηγήσουν γιατί η κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου της εκπαίδευσης στις χώρες της Ε.Ε. δεν οδήγησε τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια σε υποβάθμιση. Οπως και να δικαιολογήσουν, πώς συμβαίνει οι κατά κεφαλήν δαπάνες στην Ε.Ε. για τα πανεπιστήμια να είναι διπλάσιες από τις αντίστοιχες ελληνικές, παρά το γεγονός ότι εδώ ισχύει ακόμη η κατ' αυτούς ασφαλιστική δικλίδα του κρατικού μονοπωλίου!

Ποια είναι λοιπόν η λύση του κρατικιστικού μοντέλου στο πρόβλημα αυτό, πέρα από τις ασκήσεις στρουθοκαμηλισμού;

Θέση 3η: «Η αναθεώρηση του "16" αποτελεί αναπόφευκτο βήμα εκσυγχρονισμού και προσαρμογής μας στη διεθνή πραγματικότητα. Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι η αναβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης,

καθώς και η ρύθμιση του ενιαίου, κρατικού και μη κρατικού εκπαιδευτικού χώρου, κατά τρόπον που να διασφαλίζει ακαδημαϊκές αξίες και δημόσιο συμφέρον». Οι υποστηρικτές της θέσης αυτής δεσμεύονται με πλαίσιο συγκεκριμένων παρεμβάσεων για την αναβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης και δημοσιοποιούν από τώρα το περιεχόμενο του εκτελεστικού νόμου που θα ακολουθήσει την αναθεώρηση. Δίνουν έτσι μια οριστική λύση στην ασυδοσία που επικρατεί σήμερα στον χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης, θεσπίζοντας αυστηρούς όρους και προϋποθέσεις για την ίδρυση και λειτουργία μη κρατικών ιδρυμάτων.

Η προτεραιότητα στη δημόσια εκπαίδευση και η πρόθεση ελέγχου του μη κρατικού χώρου φανερώνουν ότι η υπόθεση της Παιδείας αντιμετωπίζεται ως δημόσιο αγαθό, με κοινωνική αποστολή. Η αντίληψη αυτή κινείται στον χώρο του δημοκρατικού σοσιαλισμού και βρίσκεται μακριά τόσο από νεοφιλελεύθερες όσο και από κρατικιστικές ιδεοληψίες και αγκυλώσεις.

Οι τρεις θέσεις που συγκρούστηκαν κατά τη συζήτηση για την Παιδεία αντιστοιχούν στις τρεις βασικές σημερινές πολιτικές κατευθύνσεις. Αναγνωρίζει κανείς πίσω από αυτές τη νεοφιλελεύθερη Δεξιά, με τις εκ παραδόσεως βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις για τον αυταρχικό ρόλο του κράτους. Την παραδοσιακή Αριστερά, που αμήχανη σήμερα οπισθοδρομεί κρατικιστικά, ανασύροντας από το παρελθόν ξεπερασμένα αγωνιστικά πρότυπα και επαναφέροντας απαντημένα διλήμματα.

Αν η πολιτική αντιπαράθεση για την Παιδεία σταματούσε εδώ, η συζήτηση θα ήταν άγονη. Θα έμενε στο άσπρο-μαύρο και θα εγκλωβιζόταν πίσω από δόγματα και εμμονές. Η ύπαρξη της «τρίτης» άποψης, σηματοδοτεί έναν «τρίτο» δρόμο, συμβατό με τη σημερινή διεθνή πραγματικότητα, που με κοινωνική ευαισθησία κινείται ανάμεσα στο κράτος και την αγορά, αξιοποιώντας και τους δύο αυτούς χώρους για το καλό της Παιδείας. Για την οποία αξίζει να επιστρατευθούν όλες οι υγιείς δυνάμεις της χώρας.

* Καθηγητής στο ΑΠΘ.